

chologie FF UK se stala ILONA GILLERRNOVÁ (nar. 1955), která se kromě pedagogické psychologie zabývá též sociální psychologií. Je autorkou několika učebnic psychologie pro střední školy.

J. Mareš – styly učení

Jiří Mareš (nar. 1942), se zabývá psychologií ve spojení s pedagogikou a lékařstvím. Dříve než nastoupil vysokoškolskou kariéru, pracoval čtyři roky jako dělník. Pracoval také v Pedagogickém ústavu ČSAV. Dnes působí hlavně na lékařské fakultě UK v Hradci Králové jako vedoucí katedry sociálního lékařství. Zabýval se důkladně strachem a bolestí u dětských pacientů a dětskými strategiemi zvládnutí zátěžových situací. Byl vedoucím autorského kolektivu publikace „Dítě a bolest“ (1997).

Mareš ve své práci zdůrazňuje, že pro výchovně-vzdělávací praxi i pro její teorii je klíčovým problémem specifická učení, individuální a typologické rozdíly v jeho procesech u různých žáků a studentů. Prozkoumání právě této specifčnosti je nezbytnou podmínkou efektivní pomoci žákům a studentům i učitelům v jejich práci. Autor se neomezuje na individuální rozdíly ve schopnostech, motivech, rysech a charakteru a v sebepojetí. K vyjádření specifčnosti učení různých žáků a studentů užívá pojmu styly učení.

Styly učení J. Mareš chápe jako postupy učení, kterým jedinec v daném období dává přednost, postupy svébytné svou orientovaností, motivovaností, strukturou, posloupností, hloubkou, propracovaností, pružnou přizpůsobivostí. Vytvářejí se z vrozeného základu, ale obohacují se a proměňují během života jedince jak záměrně, tak bezděčně. Člověk je užívá ve většině situací pedagogického typu, relativně méně závisle na obsahové stránce učení. Styly učení mají charakter strategie, která sdružuje svébytné učební taktiky. Strategie je řídit, vyhodnocuje, orientuje určitým směrem, reguluje s ohledem na podmínky učení, na vlastní průběh učení. Styly vedou jedince k učebním výsledkům určitého typu, ale mohou také znesnadňovat dosažení výsledků jiných, třeba i lepších. Člověk si své styly učení zpravidla neuvědomuje, systematicky je

nezkoumá, promyšleně je nelepší. Svému nositeli se styly učení jeví jako samozřejmé postupy. Možné jsou cílené individualizované zásahy do průběhu učení, ať je provádějí jiní lidé nebo jedinec sám. Nejvýraznější styly učení jsou povrchový (pamětní učení, memorování) a hloubkový styl (rozumějící). Nepříznivý je tzv. přepečlivý styl, který se utápí v detailech a chybí mu propojení podstatných myšlenek, a tzv. světoběžnický styl, tj. ukvapené zobecňování bez dostatečného přihlížení k faktům.

Z. Helus a J. Pelikán – preferenční postoje učitelů k žákům

Zdeněk Helus (nar. 1935), psycholog a dlouholetý děkan Pedagogické fakulty UK, a Jiří Pelikán (nar. 1932), pedagog a vedoucí katedry pedagogiky FF UK, se v 80. letech 20. století věnovali výzkumu preferenčních postojů učitelů k žákům. Jejich výzkum ukázal, že mnozí žáci jsou ovlivňováni preferenčními postoji svých učitelů. Jednalo se o zvýrazněnou zaměřenost pozornosti na určité žáky. Tito žáci bývají významně častěji nadhodnocováni nebo naopak podhodnocováni. To se promítá jak do výkonu žáků, tak do jejich sebehodnocení, stejně jako do vztahů žáka ke škole a k učiteli a nachází svůj odraz i v postavení žáka ve třídě. Preferenční postoje učitelů k žákům nepřímo ovlivňují i celkovou atmosféru ve třídě, která zpětně působí jak na jednotlivé žáky, tak na spolupráci s danou třídou.

Žáci při dotazu, jaké žádoucí vlastnosti by podle jejich názoru měl mít jejich učitel, kladou na jedno z prvních míst smysl pro spravedlnost. Preferenční postoje učitelů k žákům se i těm žákům, kteří nejsou přímo těmito postoji vystaveni, jeví právě jako narušení onoho nezaujatého, tedy v očích žáků „spravedlivého“ hodnocení žáků. Právě proto jsou preferenčními postoji učitelů k žákům ovlivněni a zasaženi nejen ti, jichž se bezprostředně týkají, ale prakticky všichni žáci, kteří je citlivě registrují a reflektují.

Rozdíly mezi učiteli při hodnocení týchž projevů žáka a s tím spojeného vzniku preferenčních postojů k danému